

Нормативна рамка на Световната мрежа от биосферни резервати*

(The Statutory Framework of the World Network of Biosphere Reserves)

Въведение

В рамките на Програмата „Човекът и биосферата“ (МАВ) на UNESCO, биосферните резервати се изграждат, за да подобрят и демонстрират балансираните взаимоотношения между хората и биосферата. Биосферните резервати се обявяват от Международния Координационен Съвет (ИСС) по Програмата „Човекът и биосферата“ по молба на съответната държава. Биосферните резервати, всеки от които остава под суверенитета единствено на страната, в която е разположен и следователно подчинен на нейното законодателство, формират Световна мрежа, в която участието на всяка страна е доброволно.

Настоящата Нормативна рамка на Световната мрежа от биосферни резервати е била формулирана с цел повишаване на ефективността на индивидуалните биосферни резервати и засилване на общото разбиране, комуникации и коопериране на регионално и международно ниво.

Тази Нормативна рамка е предназначена до допринесе за широкото признаване на биосферните резервати, както и да насърчава и усъвършенства добри, работещи примери. Изключването на резерват от световния списък трябва да се разглежда като изключение от този по принцип положителен подход и трябва да бъде прилагано само след внимателно изследване, вземайки под внимание културната и социално-икономическата ситуация в страната, както и след консултации със съответното правителство.

Текстът е основа за изграждането, подкрепата и подобряването на биосферните резервати, отчитайки същевременно големите национални и локални различия. Препоръчително е страните да разработят и приложат национални критерии за биосферните резервати, съобразени със специфичните условия в съответната страна.

* Превод от английски език Владимир Владимиров, ИБЕИ, БАН

Статия 1 – Определение

Биосферните резервати са територии със сухоземни или крайбрежни/морски екосистеми или комбинация от тях, които са международно признати в рамките на Програмата „Човекът и биосферата“ (МАВ) на UNESCO в съответствие с настоящата Нормативна рамка (Statutory Framework).

Статия 2 – Световна мрежа от биосферни резервати

1. Биосферните резервати от целия свят образуват мрежа, известна като Световна мрежа от биосферните резервати, по-нататък наричана Мрежата.
2. Мрежата представлява средство за опазване на биологичното разнообразие и устойчивото използване на неговите компоненти, като по този начин допринася за постигане на целите на Конвенцията за биологичното разнообразие и другите сродни конвенции и инструменти.
3. Индивидуалните биосферни резервати остават под суверенната юрисдикция на страните, в които се намират. Съгласно настоящата Нормативна рамка, страните вземат мерките, които считат за необходими в съответствие с националното си законодателство.

Статия 3 – Функции

Комбинирайки трите функции, изброени по-надолу, биосферните резервати се стремят да бъдат особено подходящи територии (centres of excellence) за проучване и демонстриране на подходи за опазване и устойчиво развитие на регионално ниво:

1. консервационна – допринася за опазването на ландшафтите, екосистемите, видовете и генетичното разнообразие;
2. развиваща – насърчава социо-културно и екологично устойчивото икономическо и човешко развитие;
3. логистична – подкрепя на демонстрационни проекти, природозащитно обучение и квалификация, изследвания и мониторинг, свързани с локални, регионални, национални и глобални проблеми на опазването и устойчивото развитие.

Статия 4 – Критерии

Общи критерии за дадена територия да бъде квалифицирана като биосферен резерват:

1. Да съдържа мозайка от представителни за основните биогеографски райони екосистеми, включващи градация на човешкото въздействие.
2. Да е значима за опазването на биологичното разнообразие.
3. Да дава възможност за проучване и демонстриране на подходи за устойчиво регионално развитие.

4. Да има необходимите размери, така че да може да изпълнява трите функции, описани в Статия 3.
5. Да изпълнява тези функции чрез подходящо зонирание, разграничавайки:
 - a) законово създадена централна (сърцевинна) зона (или зони), изградена с цел дългосрочно опазване в съответствие с природозащитните цели на биосферния резерват и с необходимия размер, за да може да изпълнява тези цели;
 - b) буферна зона (зони), ясно определена, обграждаща или граничеща с централната зона (зони), където могат да бъдат извършвани само дейности, съвместими с природозащитните цели;
 - c) външна преходна зона, където се насърчава и извършва устойчиво управление на ресурсите.
6. Необходимо е да се извършат организационни преустройства така, че да осигурят въвличането и участието на обществените власти, местните общности и частните интереси в планирането и осъществяването на функциите на биосферния резерват.
7. В допълнение, трябва да бъдат създадени:
 - a) механизми за управлението на човешката дейност и ползването на ресурси в буферната зона (зони);
 - b) политика или план за управление на територията като биосферен резерват;
 - c) определена управителна структура или механизъм, които да прилагат тази политика или план;
 - d) изследователски, образователни, квалификационни програми и програми за мониторинг.

Статия 5 – Обявяване

1. Биосферните резервати се предлагат за включване в Световната мрежа чрез Международния Координационен Съвет (ИСС) на Програмата „Човекът и биосферата“ съгласно следната процедура:
 - a) Страните, чрез Националните си комитети по Програмата „Човекът и биосферата“ (МАВ), след като са определили потенциални територии, съгласно критериите в Статия 4, отправят предложение до Секретариата, заедно с подкрепяща го документация.
 - b) Секретариатът проверява съдържанието и подкрепящата документация: в случаите на непълна документация, Секретариатът я изисква допълнително от предлагащата страна;
 - c) предложенията се разглеждат от Консултативния Комитет (Advisory Committee) за биосферните резервати, който ги препоръчва на Международния Координационен Съвет (ИСС).

Генералният Директор на UNESCO уведомява съответната страна за взетото от ИСС решение.

2. Страните се насърчават да проучат и подобрят състоянието на всеки съществуващ биосферен резерват и да предложат разширяване ако е необходимо, така че да подпомогнат неговото пълноценно функциониране в Мрежата. Предложенията за разширяване следват същата процедура, както и при обявяването на нов биосферен резерват.
3. Биосферните резервати, които са били изградени преди приемането на настоящата Нормативна рамка, се считат като част от Мрежата. Следователно разпоредбите на Нормативната рамка се прилагат и към тях.

Статия 6 – Публичност

1. При обявяването на една територия за биосферен резерват, съответната страна и власти, трябва да дадат подходяща гласност чрез разпространение на информационни и рекламни материали.
2. На биосферните резервати от Мрежата, както и на целите, трябва да бъде осигурена подходяща и продължителна подкрепа.

Статия 7 – Участие в Мрежата

1. Страните участват в или съдействат за кооперативни дейности в Мрежата, включващи научни изследвания и мониторинг на глобално, регионално и субрегионално ниво.
2. Съответните власти, съобразявайки се с интелектуалните права за собственост, трябва да направят резултатите от научните изследвания, публикациите и другите данни достъпни, за да се осигури подходящо функциониране на Мрежата и да се увеличи максимално ползата от обмяната на информация.
3. Страните и съответните власти трябва да подкрепят природозащитното обучение и квалификация, както и развитието на човешките ресурси в сътрудничество с другите биосферни резервати от Мрежата.

Статия 8 – Регионални и тематични подмрежи

Страните трябва да насърчават изграждането и съвместното опериране на регионални и/или тематични подмрежи от биосферни резервати и да подкрепят обмяната на информация, включително електронна, в рамките на тези подмрежи.

Статия 9 – Периодични оценки

1. Статутът на всеки биосферен резерват трябва да бъде обект на периодична оценка на всеки 10 години, въз основа на отчет, подготвен от съответните власти, имайки предвид критериите на Статия 4, който отчет се изпраща до Секретариата от съответната страна.

2. Отчетът се разглежда от Консултативния Комитет (Advisory Committee) за биосферните резервати, който го предлага пред Международния Координационен Съвет (ИСС).
3. Международният Координационен Съвет (ИСС) проучва направените периодични отчети от съответната страна.
4. Ако Международният Координационен Съвет (ИСС) приеме, че статутът или управлението на биосферния резерват са удовлетворителни или са се подобрили от създаването му, това ще бъде официално признато от ИСС.
5. Ако Международният Координационен Съвет (ИСС) приеме, че биосферният резерват не отговаря повече на критериите на Статия 4, то той може да препоръча на съответната страна да вземе мерки за достигане на критериите на Статия 4, съобразявайки се с културния и социално-икономическия контекст на страната. Международният Координационен Съвет препоръчва на Секретариата действия, които трябва да предприеме, за да подпомогне засегнатата страна да приложи тези мерки.
6. В случай, че Международният Координационен Съвет приеме, че след разумен период от време, съответният биосферен резерват все още не отговаря на критериите на Статия 4, територията не се счита повече за биосферен резерват, който е част от Мрежата.
7. Генералният Директор на UNESCO уведомява съответната страна за взетото от Международния Координационен Съвет решение.
8. Ако дадена страна желае да изключи биосферен резерват, който е под нейната юрисдикция, от Мрежата, то тя уведомява Секретариата. От своя страна Секретариатът информира за това Международния Координационен Съвет. В резултат на това територията не се счита повече за биосферен резерват, който е част от Мрежата.

Статия 10 – Секретариат

1. UNESCO изпълнява ролята на Секретариат на Мрежата и е отговорен за нейното функциониране и подкрепа. Секретариатът улеснява комуникациите и взаимодействията между индивидуалните биосферни резервати и експерти. UNESCO ще изгради и поддържа достъпна за цял свят информационна система за биосферните резервати, която да бъде свързана към други подобни инициативи.
2. С цел активизиране на индивидуалните биосферни резервати и функционирането на Мрежата и подмрежите, UNESCO ще търси финансова подкрепа от двустранни и многостранни източници.
3. Списъкът на биосферните резервати, съставляващи част от Мрежата, техните цели и описания, ще бъдат периодично актуализирани, публикувани и разпространявани от Секретариата.

